

Вербальна репрезентація концепту ГІДНІСТЬ (за даними анкетування та асоціативного експерименту)

В. М. Чабан

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
Corresponding author. E-mail: wasuluna20@ukr.net

Paper received 24.04.20; Accepted for publication 19.05.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-230VШ38-02>

Анотація. У статті здійснено спробу когнітивної дефініції концепту ГІДНІСТЬ. Проаналізовано особливості концептуалізації та способи вербалізації згаданого концепту носіями української мови і культури за результатами анкетування та асоціативного експерименту. Дані, отримані за допомогою цих методик, доповнюють один одного та дають змогу експлікувати дещо різні дескриптори та аспекти концепту ГІДНІСТЬ.

Ключові слова: метод когнітивної дефініції, асоціативний експеримент, анкетування, дескриптор, аспект.

Вступ. Останнім часом зростає практичний інтерес до поняття гідність, що пов'язано із сучасними суспільно-політичними обставинами. Окрім того, вивчення концепту ГІДНІСТЬ розкриває широкі можливості для розуміння специфіки МКС українців. Адже ГІДНІСТЬ – концепт телеономного порядку, за визначенням С.Г. Воркачова, представлений вищими духовними цінностями, що утворюють і втілюють для людини той моральний ідеал, прагнення до якого становить моральну виправданість його життя, тобто ідеал, заради якого варто жити й не шкода вмерти [5, с. 39]; передбачає осмислення та переживання своєї моральної цінності й суспільної значимості, визнання власних чеснот, позитивне ставлення та гідну поведінку.

Мовні картини світу і концепти як їх фрагменти в різних аспектах вивчало чимало дослідників: Є. Бартмінський, А. Вежбицька, В. Карасик, Є. Кубрякова, О. Селіванова, Ю. Степанов та ін. В Україні діють потужні психолінгвістичні осередки, зокрема у Харкові (О.І. Горошко), Львові (С.В. Мартінек), Переяслав-Хмельницькому (О.М. Холод, Л.О. Калмикова), Житомирі (Т.Є. Недашківська, О.Ф. Загородня), Луцьку (Засєкіна Л.В., Засєкін С.В.). Загальновідомо, що словникові дефініції, у більшості випадків не є вичерпним матеріалом для реального функціонування слова. Саме тому прийнято ще виокремлювати психолінгвістичне значення, яке отримуємо з асоціативного експерименту та анкетування.

Метою статті є порівняння результатів анкетування та вільного асоціативного експерименту на стимул ГІДНІСТЬ в українській мові, для виявлення спільного та відмінного у сприйнятті українських респондентів. Поставлена мета зумовила потребу вирішення таких **завдань**: 1) зробити фрагмент когнітивної дефініції за результатами анкетування та асоціативного експерименту; 2) здійснити кількісний підрахунок і ранжування дескрипторів та аспектів у вигляді діаграм; 3) виконати контрастивний аналіз концепту ГІДНІСТЬ (за даними анкетування та асоціативного експерименту).

Методи та методики дослідження. Дослідження концепту ГІДНІСТЬ в українській лінгвокультурі здійснюється шляхом створення когнітивної дефініції за методикою, запропонованою засновником Люблінської етнолінгвістичної школи проф. Є. Бартмінським (так званий принцип S-A-T). Такий підхід „передбачає залучення даних системи мови (розгляд словникових дефініцій), матеріалів анкет і текстів, верифікованих на

грунті інтуїції дослідника” [1]. У статті використано один із фрагментів когнітивної дефініції – анкетні дані, які зіставлено із даними асоціативного експерименту. Оскільки асоціативні реакції є гетерогенними за змістом [2, с. 323], вони експлікують у свідомості носіїв певної мови та культури концептуальні структури різного типу. Застосування фрагменту методу когнітивної дефініції Є. Бартмінського, даних асоціативного експерименту та анкетування, зіставного аналізу, статистичних методів обробки матеріалу, загальнонаукових (описовий; індукція, дедукція; аналіз, синтез; лінгвістична інтроспекція; інтерпретативний аналіз) тощо уможливило різноаспектний аналіз зібраного матеріалу та забезпечує правдивість результатів дослідження. Взятю до уваги методологічні засади когнітивної лінгвістики, психолінгвістики, етнолінгвістики Є. Бартмінського і здійснено поетапне дослідження вербалізації концепту ГІДНІСТЬ з метою встановлення спільного й відмінного в ментальному тезаурусі носіїв української лінгвокультури.

Анкетування та асоціативний експеримент проведено анонімно, щоб експлікувати релевантність вживання та особливості сприйняття поняття гідність представниками української мови та культури. Від респондентів вимагалася лише інформація про місце проживання, рідну мову, стать, вік, фах, що забезпечує чесність у відповідях на поставлені запитання та об'єктивність результатів дослідження. Оскільки опитування відбувалося протягом 2013–2016 рр., то бачимо переми в мовній картині світу українців, у зв'язку зі зміною суспільно-політичної ситуації. Важливо, що респондентами стали молоді люди, народжені в незалежній державі, позбавлені ідеологічного впливу. Зазначимо, що Революція Гідності вплинула на свідомість молоді, що виявилось у відповідних реакціях.

Анкетування було проведено протягом 2013–2014 рр. серед студентів гуманітарних спеціальностей Львівського національного університету імені Івана Франка та студентів технічних спеціальностей Національного університету „Львівська політехніка”. Основне питання в анкетах було таке: *Що таке, на Вашу думку, справжня ГІДНІСТЬ?* Отримано 100 відповідей на ці анкети (по 50% чоловічої та жіночої статі). **Асоціативний експеримент** був проведений протягом 2013–2016 років у письмовій формі серед студентів гуманітарних та технічних спеціальностей, а також серед

працівників Львівського національного університету ім. Івана Франка, Національного університету „Львівська політехніка”. Респонденти отримали таке завдання: *Нижче подано слово, до якого потрібно додати яке-небудь інше слово, яке першим спало на думку.* На стимул ГІДНІСТЬ було отримано 100 реакцій (по 50% чоловічої та жіночої статі). Експеримент відповідає вимозі психологічної релевантності отриманої інформації, а його результати легко піддаються статистичній обробці та змістовній інтерпретації.

Процедура дослідження та обговорення результатів. Опрацювання зібраного матеріалу здійснено у п'ять етапів: 1) проведено анкетування та асоціативний експеримент; літера N – кількість респондентів; 2) проаналізовано відповіді та зібрано реакції (вислови-цитати – W); 3) усі реакції та відповіді розподілено в групи, відповідно до певних дескрипторів – D, тобто метавиразів, надбудованих над близькими чи семантично тотожними виразами; 4) отримані дескриптори були згруповані в аспекти, тобто домени, виокремлені з визначеної точки зору (позначаємо однією літерою); 5) здійснено кількісний підрахунок і ранжування дескрипторів та аспектів у вигляді діаграми. Крім того, був вирахований показник стереотипності $W_{s} = \frac{D_1 + D_2}{N} \times 100\%$, що показує відсоткову участь вказівок

двох найчисленніших дескрипторів серед усіх інших [3, с. 36–43; 6, с. 328–331; 4, рр. 193–209]. Проблема виокремлення аспектів є складною, оскільки вони залежать від суб'єктивного сприймання реальності та не виключаються взаємно. Було також підраховано частотність уживання всіх відповідей. Прийнято наступний комплект аспектів [3, с. 36–43]: А – психосоціальний аспект, що охоплює вислови, які називають всі дії (ставлення) щодо людей (напр. доброта, альтруїзм); суспільна поведінка, що вимагає певних психічних і розумових дій, наприклад, кохання, дружба, повага, співчуття, милосердя, відповідальність, доброзичливість; В – побутовий аспект, що охоплює вислови, пов'язані з життєвою ситуацією, наявним матеріальним майном – добробутом або бідністю, порядком чи хаосом, роботою, безробіттям, промисловістю, поділом матеріального майна, розвитком, екологією, пунктуальністю, залежностями, поживою; Е – етичний аспект, що охоплює вислови, які експліцитно оцінюються з погляду добро – зло, краса – потворність, позитивний – негативний; Г – біологічний аспект, що охоплює вислови, які називають те, що належить до біології, природи, зокрема назви рослин і тварин; Л – локальний, що охоплює вислови, які локалізують об'єкти; Р – психологічний, що охоплює вислови, які називають духовний вимір, розум, характер (наприклад, мудрість, відвага і т.п.), емоції, інтелект, вміння, таланти, захоплення, всіляку зацікавленість, всі відчуття, почуття, наприклад, безпека, щастя, переляк, психічний комфорт, легкість і т.д.; S – соціальний, що охоплює вислови, які називають ставлення до людей; солідарність, співробітництво і взаємну допомогу; напругу і суспільні конфлікти; суспільну ієрархію; справедливість, толерантність, компроміс, пошану прав іншої людини; дискримінацію (сексизм, переговори, корупція), відчуття єдності; Х – національний,

що охоплює вислови, які стосуються національності і народу як соціально-культурної спільноти.

Результати та їх обговорення. Розглянемо результати анкетування: N=100 (кількість респондентів), W=202 (кількість висловів-цитат), D=36 (кількість дескрипторів), $W_s = \frac{11,88\% + 10,89\%}{100} \times 100\% = 22,77\%$ (показник стереотипності). Усі вислови-цитати згруповано у відповідні дескриптори та аспекти.

1. повага (А); 24 / 11,88% повага до кожної людини 5; повага 4; повага до себе 3; коли ти розумієш, що тебе поважають 2; повага до країни 2; повага до своїх близьких 2; повага оточуючих 2; володіння відчуттями поваги до інших; має повагу; повага до людей; повага до суспільства

2. відповідність дій, вчинків моральним нормам (Е); 22 / 10,89% вчинки 6; в нашій корумпованій державі не давати та брати хабарі; виконання поступків; вміння адекватно й мудро діяти відповідно до моральних засад; відповідати загальноприйнятим моральним нормам суспільства; відповідати моральним правилам; відповідати високому моральному якостям; вміння робити щось правильно, щоб це не суперечило людській моралі; вчинки, за які не буде сором ні тобі, ні твоїм близьким; вчинки, які гідні так називається; діяти згідно з загальноприйнятими нормами моралі; дотримання моральних законів; дотримання загальноприйнятих норм; моральний статус людини; не давати і не брати хабара; не порушувати різних моральних норм; поступати завжди (по совісті)

3. відповідність принципам (Е); 15 / 7,43% дотримуватися моральних принципів 4; дотримання моральних цінностей життя 3; дотримуватися певних моральних принципів 2; не зраджувати свої принципи 2; вміння зберегти високе ставлення про себе; вміння поставити свої принципи вище за життя; діяти відповідно до принципів моралі; дотримання морально-етичних принципів

4. поведінка (А); 12 / 5,94% поведінка 4; гідно поводити себе 2; поводить себе достойно 2; відповідна поведінка; культура поведінки; поводити себе природно, а не зверхньо; те, як ми себе поводимо

5. чесність (Е); 12 / 5,94% бути чесною людиною 3; бути чесним 2; вести боротьбу чесним способом; (поступати з іншими людьми) чесно; правдивість / правдивість людини; чесність; чесність особи; чесно (виконувати покладені завдання)

6. патріотизм (Е); 10 / 4,95% бути патріотом 3; бути справжнім патріотом своєї держави; бути українцем; відчувати свою самодостатність як українець; жити у своїй державі; коли людина не зраджує своїй Батьківщині; коли ми гідні носити (честь) громадянина України; любов до Батьківщини

7. бути людиною (S); 9 / 4,45% бути людиною 4; залишитися людиною 2; бути людиною з великої „Л”; інші вважають її людиною з великої літери; сила бути людиною

8. відсутність приниження (А); 8 / 3,96% не принижуватися 3; не принижувати слабших від себе; не принижуватися перед іншими людьми; не принижуватися ні перед ким; небажання принижувати інших; ти не повинен принижувати

9. честь (E); 8 / 3,96% *честь 5; мати велику честь; справжня честь; честь (громадянина України)*

10. відповідальність (A); 7 / 3,46% *відповідальність 4; відповідальність за вчинки; відповідати за свої слова; відповідальність перед власним я*

11. свідомість (P); 7 / 3,46% *свідомість людини 2; антипатія до рабської свідомості; моральна свідомість; певний аспект в житті, що регулює свідомість; свідомий (вибір хорошого); свідомість кожної людини*

12. достойність (E); 6 / 2,97% *достойність 3; бути достойним; відчуття достоїнності себе у соціумі; коли ти почуваєш себе достойно*

13. цінність особистості (E); 6 / 2,97% *(відчуття) внутрішньої вартості; відчуття і розуміння в людини своєї цінності; найвища соціальна цінність; почуття власної цінності; почуття своєї цінності; уявлення про цінність всякої людини як моральної особистості*

14. сміливість (P); 6 / 2,97% *відвага 2; здатність людини сміливо боротися за те, що їй миле; сміливо дивитись у лице своїм проблемам; сміливо протистояти тому, що огидне; ти сміливо можеши дивитися комусь в очі*

15. гордість (E); 4 / 1,98% *гордість 2; власна гордість; гордість за те, що я зробив*

16. справедливість (P); 4 / 1,98% *справедлива людина 2; справедливість 2*

17. відстоювання переконань та поглядів (P); 4 / 1,98% *сміливо виражати свої погляди 2; відстоювати свої переконання; вміння у будь-якій ситуації залишатися вірним своїм поглядам*

18. відчуття (A); 4 / 1,98% *(внутрішньої вартості); відчуття впевненості у власних судженнях та діях; відчуття правильності у своїх діях; відчуття, що людина робить усе правильно*

19. дотримання слова (E); 4; 1,98% *дотримувати слово 2; людина слова; тримати своє слово.*

20. незалежність (S); 3 / 1,48% *не залежати від чогось заради своєї мети; не давати нікому вирішувати*

всі мої справи замість мене; щоб ніхто не втручався в твою долю

21. риса характеру (P); 3 / 1,48% *риса характеру / риса характеру людини / риса характеру людини, яка повинна бути притаманною кожному, хто хоче стати справді людиною з великої літери*

22. амбіція (A); 3 / 1,48% *амбіція / трохи амбіції 2*

23. родина, сім'я (S); 3 / 1,48% *родина, сім'я; бути корисним для своєї сім'ї; робити важливі речі для розвитку своєї родини*

24. самореалізація (A); 2 / 0,99% *спроба зреалізувати себе у майбутньому; коли людина здатна чогось досягти*

25. людський стан (P); 2 / 0,99% *людський стан / людський стан, який дозволяє дивитися людям в очі*

26. шляхетність (E); 2 / 0,99% *шляхетність 2*

27. чеснота (E); 2 / 0,99% *чесноти певної особистості, на які ніхто не може посягнути, ніхто не може принизити / чеснота людини*

28. порядність (A); 2 / 0,99% *порядність / порядність особи*

29. відданість (A); 1 / 0,50% *відданість собі*

30. любов (A); 1 / 0,50% *почуття, засноване на любові до чогось*

31. взаємодія (S); 1 / 0,50% *вміння адекватно взаємодіяти зі світом та суспільством*

32. цнота (E); 1 / 0,50% *зберігати чистоту*

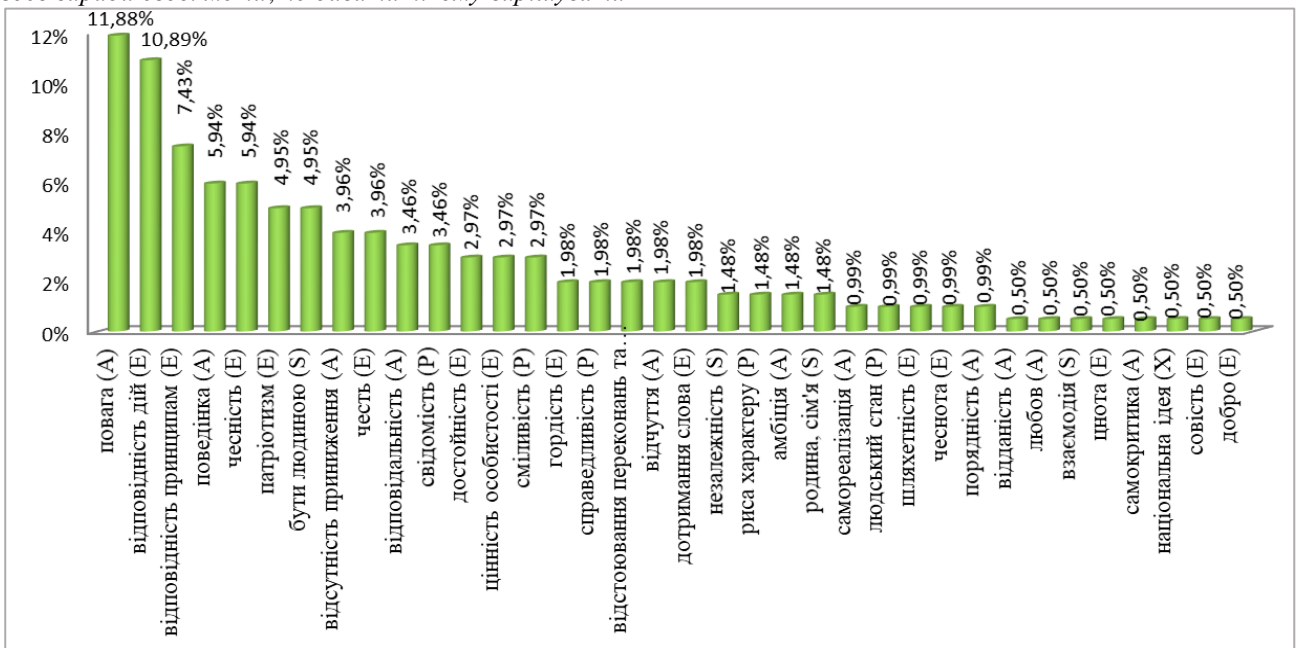
33. самокритика (A); 1 / 0,50% *самокритика*

34. національна ідея (X); 1 / 0,50% *не зрадити національну ідею*

35. совість (E); 1 / 0,50% *(поступати завжди) по совісті*

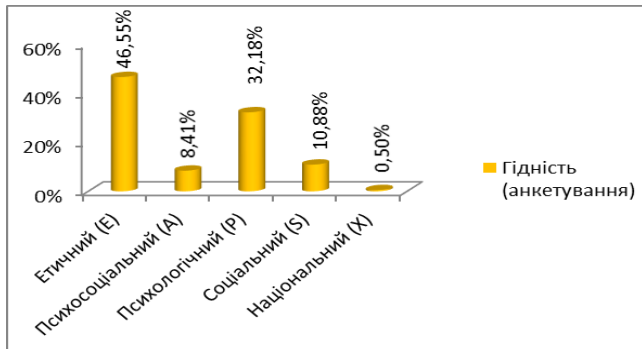
36. добро (E); 1 / 0,50% *принесити людям добро*

У результаті опрацювання анкет (див. Діаграма 1.) виявлено, що найважливішими дескрипторами для ГІДНОСТІ є **повага (11,88%), відповідність дій, вчинків моральним нормам (10,89%) та відповідність принципам (7,43%)**.

Діаграма 1. Дескриптори концепту ГІДНОСТІ (за даними анкетування). Джерело: Власна робота.

Аналіз відповідей респондентів (див. Діаграма 2.) показав яскраво виражений **етичний аспект (Е)** – 46,55%, до якого входять дескриптори: відповідність дій, вчинків моральним нормам; відповідність принципам; чесність; патріотизм; честь; достойність; цінність особистості; гордість; дотримання слова; шляхетність; чеснота; цнота; совість; добро. Крім того, відповіді респондентів експлікують **психосоціальний (А)** – 32,18% (повага; поведінка; відсутність приниження; відповідальність; відчуття; амбіція; самореалізація; по-рядність; відданість; любов; самокритика), **психологічний (Р)** – 12,86% (свідомість; сміливість; справедливість; відстоювання переконань та поглядів; риса характеру; людський стан), **соціальний (S)** – 7,91% (бути людиною; незалежність; родина, сім'я; взаємодія) та **національний (X)** – 0,50% (національна ідея) аспекти ГІДНОСТІ.

Діаграма 2. Аспекти концепту ГІДНОСТІ (за даними анкетування). Джерело: Власна робота.

Розглянемо результати асоціативного експерименту: **N=100** (кількість респондентів), **W=102** (кількість висловів-цитат), **D=17** (кількість дескрипторів), $Ws = \frac{21\% + 19\%}{100} \times 100\% = 37,25\%$ (показник стереотипності). Усі вислови-цитати згруповано у відповідні дескриптори та аспекти.

1. властивості людини (S); 21 / 21% солдати 2/ солдат 1; воїн 2; жінка 2 / жінки 1; людина 2 / людини 2; лицар 2; родина 2; чоловік 2; дівчина 1; інвалід 1; особистість 1

2. гідність (Е); 19 / 19% висока 5; достойність 2; людська 3; моя 2; своя 2; власна 1; втрачена 1; вроджена 1; жіноча 1; чиста 1

3. честь (Е); 15 / 15% честь 15

4. чесність (Е); 8 / 8% чесність 8

5. революція (X); 7 / 7% Майдан 4; Революція 3

6. повага (А); 7 / 7% повага 4; самоповага 3

7. гордість (Е); 6 / 6% гордість 6

8. патріотизм (Е); 6 / 6% Україна 3; країна 2; Вітчизна 1

9. тварини (G); 3 / 3% гуска 1; кінь 1; лев 1

10. справедливість (S); 2 / 2% справедливість 2

11. цнота (Е); 2 / 2% незайманість 1 / цнота 1

12. рослини (G); 1 / 1% дерево 1

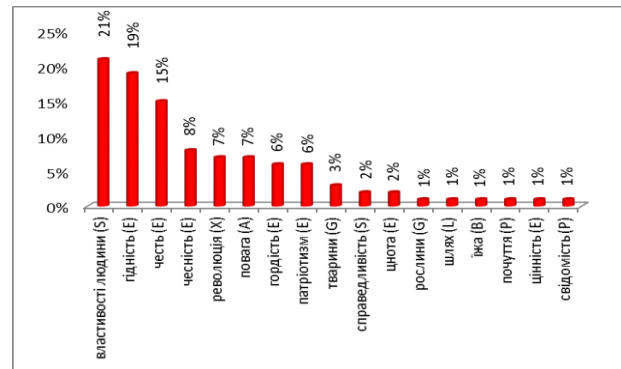
13. дорога (L); 1 / 1% дорога 1

14. їжа (В); 1 / 1% запечений цукор 1

15. почуття (Р); 1 / 1% любов 1

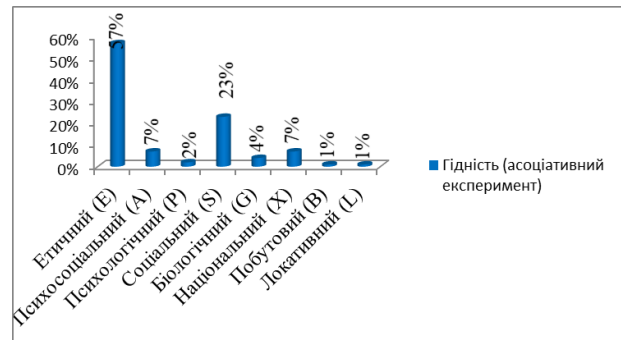
16. цінність (Е); 1 / 1% найцінніше 1

17. свідомість (Р); 1 / 1% свідомість 1

Діаграма 3. Дескриптори концепту ГІДНОСТІ (за даними асоціативного експерименту). Джерело: Власна робота.

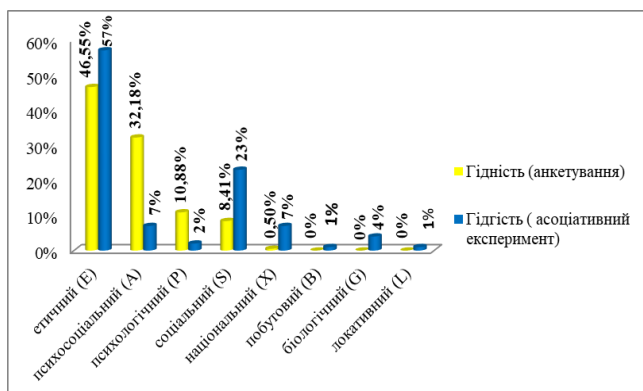
У результаті опрацювання даних асоціативного експерименту встановлено найважливіші дескриптори (див. Діаграма 3), з якими респонденти співвідносять ГІДНОСТІ: **властивості людини (21%), гідність (19%) і честь (15%)**.

Діаграма 4. Аспекти концепту ГІДНОСТІ (за даними асоціативного експерименту). Джерело: Власна робота.

Аналіз відповідей респондентів (див. Діаграма 4.) виявив яскраво виражений **етичний аспект (Е)** – 57%, до якого входять дескриптори гідність, честь, чесність, гордість, патріотизм, цнота, цінність. Окрім того, відповіді респондентів експлікують такі аспекти: **соціальний (S)** – 23% (дескриптори властивості людини, справедливість), **психосоціальний (А)** – 7% (повага), **психологічний (Р)** – 2% (почуття, свідомість), **біологічний (G)** – 4% (тварини, рослини), **національний (X)** – 7% (революція), **побутовий (В)** – 1% (їжа) і **локативний (L)** – 1% (шлях).

Проведене експериментальне дослідження показало, що тотожні аспекти, які характеризують концепт ГІДНОСТІ, мають для носіїв української мови та культури різну значущість. Хоча **етичний аспект (Е)** експлікований майже однаковою кількістю відповідей (46,55% і 57% відповідно), **психосоціальний (А)** – 32,18% / 7%, **психологічний (Р)** – 10,88% / 2% стали важливішими серед респондентів проведеного анкетування, натомість **соціальний (S)** – 23% / 8,41%, **національний (X)** – 7% / 0,50% – серед респондентів проведеного асоціативного експерименту. **Біологічний (G)**, **побутовий (В)**, **локативний (L)** аспекти були експліковані лише під час проведення асоціативного експерименту. Виокремлено 36 і 17 дескрипторів відповідно, в тому числі 9 дескрипторів збігаються (повага, чесність, патріотизм, честь, свідомість, цінність, гордість, справедливість, цнота).

Діаграма 5. Зіставлення аспектів концепту ГІДНІСТЬ. Джерело: Власна робота.

Висновки. Психолінгвістичний аналіз вербальної репрезентації концепту ГІДНІСТЬ шляхом проведення вільного асоціативного експерименту та анкетування дозволив виявити, що в когнітивній картині світу цей концепт усвідомлюється носіями української лінгвокультури як цінність універсального характеру, висока

моральна оцінка самого себе на основі позитивних моральних характеристик. Знаходимо співвіднесення концепту гідності із моральними якостями, проблемами, стандартами, цінностями, правилами. На підставі проведеного зіставного аналізу відповідей респондентів можна виділити декілька лінгвоспецифічних ознак ГІДНОСТІ: 1) у зв'язку зі зміною суспільно-політичної ситуації (Революція Гідності) з'явилися реакції, пов'язані з цими подіями: *Майдан; Революція*; 2) гідність – цінність, яку можна втратити: *втрачена гідність*; 3) гідність пов'язана з *чесною, повагою, самоповагою, достоїнстю, чесністю, свідомістю, гордістю, справедливістю, любов'ю*; 4) зв'язок гідності з *незайманістю / цноту*; 5) гідність – *патріотичні національні цінності*.

Перспектива дослідження полягає у порівняльному дослідженні концептів ЧЕСТЬ і ГІДНІСТЬ / GODNOŚĆ / DIGNITY в польській, українській та англійській мові за допомогою методу когнітивної дефініції, що передбачає залучення даних системи мови, матеріалів анкет і текстів.

ЛІТЕРАТУРА

- Bartmiński, J. (1998). Podstawy lingwistycznych badań nad stereotypem – na przykładzie stereotypu „matki” // *Język a Kultura*, t. 12: Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne, red. J. Anusiewicz, J. Bartmiński, s. 63–83.
- Bartmiński, J. (2014). Polskie wartości w europejskiej aksjosferze. Red. S. Niebrzegowska-Bartmińska, M. Nowosad-Bakalarczyk, S. Wasiuta. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 372 s.
- Brzozowska, M. (2006). O przebiegu badań nad zmianami w rozumieniu nazw wartości w latach 1990–2000 // *Język – wartości – polityka. Zmiany rozumienia nazw wartości w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Raport z badań empirycznych*. Red. J. Bartmiński. Lublin: Wydawnictwo UMCS, s. 36–43.
- Chaban, V. (2019). The Concept HIDNIST as based on the Associative Experiment Data // *Cognition in context. New insights into language, culture and the mind*. E. Bernardez, J. Jablonska-Hood, K. Stadnyk. Łódź studies in language. Vol. 64. Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften. Peter Lang – Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien, 2019, pp. 193–209.
- Воркачів С.Г. Вариативные и ассоциативные свойства теленомных лингвоконцептов / С.Г. Воркачів. Волгоград: Парадигма, 2005, 214 с.
- Чабан В.М. ЧЕСТЬ і ГІДНІСТЬ в українській мові та культурі // *Nazwy wartości w językach europejskich, Raport z badań empirycznych*, Gardziel I., Brzozowska M., Żywicka B. Przemysł: Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska, 2017, s. 324–331.

REFERENCES

- Vorkachov S.G. Variativnyye i assotsiativnyye svoystva telenomnykh lingvokontseptov / S.G. Vorkachov. Volgograd: Para-digma, 2005, 214 s.
- Chaban, V.M. (2017). CHEST i HIDNIST v ukrainkii movi ta kulturі [HONOUR and DIGNITY in Ukrainian language and culture] // *Nazwy wartości w językach europejskich. Raport z badań empirycznych*. B. Żywicka (Ed.). Przemysł: Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska, pp. 324–331. [in Ukrainian].

Verbal representation of the concept DIGNITY (by the data of the questionnaire and associative experiment)

V. Chaban

Abstract. The author construes the cognitive definitions of the concept DIGNITY. The objective is to analyze the conceptualization and verbalization of this concept as performed by Ukrainian speakers on the basis of the results of the questionnaire and associative experiment. The data obtained through these techniques complement each other and make it possible to interpret several different descriptors and aspects of the concept DIGNITY.

Keywords: cognitive definition, associative experiment, questionnaire, descriptor, aspect.